

Образложење Одлуке за награду књиге *Танатолошката историјска анализа политичке употребе смрти*,
 Чигоја штампа, Београд, 2014., 426, стр.

Након деценијског систематског истраживања културе сећања, Тодор Кулић је написао монографију која продубљује део тематике садржане у наведеном проблемском пољу. Сам назив књиге добро означава њену централну тематику. Синтезом теоријских и методолошких приступа у тумачењу феномена смрти присутних у различитим наукама, успостављени су темељи граничне дисциплине у чијем фокусу је изучавање смрти као друштвеног феномена у упоредно-историјској перспективи. Премда нису негиране друге димензије смрти, попут антрополошке или метафизичке, она је проучавана пре свега као симболички капитал – систем значења који у одређеном контексту (историјском) постаје изузетно важан идеолошки и политички ресурс.

Систематизација и уопштавање утврђених чињеница о низу видова политичке манипулације смрћу и умрлима водила је откривању механизма који се налази у основи њене инструментализације. Премда се садржински могу веома разликовати у идеолошком и

историјском смислу, ти механизми имају заједничку константу у разноврсним манипулативним праксама. До откривања и тумачења механизма аутор *Танатополијике*, користећи разноврсну историјску грађу, долази преко тестирања опште претпоставке “да се смрћу и мртвима могу успешно правдати неједнакости међу живима” (с. 365).

Неколико је кључних домена у којима је тумачен проблем симболизације смрти у политичке сврхе. Након утврђивања категоријалног апарата и претходне напомене да се може политизовати „само субјективно осећање нестанка оног појединца који је важан [...] за шире скупине (партије, државе, нације)” (стр. 81), у историјском контексту истражена је и објашњена структура церемонијала која прати смрт. Јер, како аутор истиче, „[з]апамћене смрти стичу смисао и постају симболи вредности који се одржавају преко ритуала. [...] Ритуали су делатни оквир за наметање групног смисла, али и за правдање интереса” (стр.11). Својеврсном деконструкцијом симболике погребних ритуала (на сахранама важних историјских личности, код масовних сахрањивања, поновних сахрана посмртних остатака ратника, светаца итд), аутор проналази кодове из којих је могуће директно ишчитавање интереса различитих друштвених група (најчешће владајућих). Идентичном закључку водило је тумачење споменичке културе и симболике гроба и надгробних споменика, као и широког спектра културних пракси јавног опхођења са смрћу. Исто би се односило и на владајуће представе смрти које, упркос учесталим променама коришћене симболике, задржавају класну и друштвено-интегративну улогу. Отуда и издвајање неколико битних танатополитичких образаца попут: „појединац је мртан, али група није” или „[р]азне врсте политичких заједница истицане су као морално и вредносно надмоћне не-смртне целине. Самим тим је и умирање за политички надмоћан колектив хероизовано као добра смрт” (стр. 365, 366), итд.

Закључак

Приказом тек незнатног дела изузетно сложених низова значења насталих у друштвеном посредовању смрти којим се ова књига бави, наговештени су њени квалитети. Жири стоји иза оцене да је реч о штиву темељеном на обиљу грађе и релевантне литературе, са објашњењима и аргументацијама изведеним у складу са високим стандардима научно-истраживачког рада у домену друштвених наука, стилски и језички ауторски препознатљиво. Бави се изузетно значајном темом, табуисаном, не само у друштвеним наукама, него и јавном дискурсу. Уверени смо не само да ће побудити пажњу многих читалаца, него и да ће представљати подстицај будућим генерацијама социолога да се баве истраживањима недовољно расветљених аспеката танатополитике, као и да се смело упусте у посве нове, једнако захтевне, сазнајне изазове.

Милош Немањић
Радош Радивојевић
Јасмина Петровић